

Orebladet

Årg. 21

Nr. 2-2018

Medlemsblad for
Trøndelagsavdelinga av Norsk Botanisk Forening

Orebladet?
Villmarksbotanikk i Rapadalen
Ung Botaniker Trøndelag
Foreløpig program 2019
Fotokonkurranse 2018
Kryssord

OREBLADET ISSN 1501-4924

Orebladet utgis av: Norsk Botanisk Forening, Trondelagsavdelinga (NBF TLA)

Postadresse: NTNU Vitenskapsmuseet, Seksjon for naturhistorie, 7491 Trondheim

e-postadresser:

orebladet@nbf-tla.org

Foreningen: post@nbf-tla.org

Ekskursjoner: ekskursjon@nbf-tla.org

Nettadresse: <http://www.nbf-tla.org>

Facebook: <https://www.facebook.com/trondelagsavdelinga>

Redaktør: Magni Olsen Kyrkjecide

Abonnement: Bladet utgis med to nummer i året. For medlemmer av Trondelagsavdelinga av NBF inngår Orebladet i medlemskapet. Abonnementspris for ikke-medlemmer er for 2018 kr 200,- (abonnementet løper til det blir sagt opp).

Manuskripter: Manuskripter bør sendes som vedlegg til e-post. Enkel linjehavstand. Overskrifter utheves. Norske plantenavn skal brukes der disse finnes. Latinske navn skal stå i kursiv etter det norske navnet uten bruk av bindestrek eller parentes. For øvrig minst mulig formateringer. Figurer og tabeller bør sendes som egne vedlegg, ikke vevs inn i teksten. Legg gjerne ved liste med figur- og tabelltekster i eget dokument og henvis med korresponderende figur- og tabellnummer i den løpende hovedteksten.

Illustrasjoner: Redaksjonen ønsker illustrasjoner i form av digitaliserte strektegninger, diagrammer eller foto (unntaksvis papirkopier eller dias). Merk foto som skal returneres med navn og returadresse.

Frist for manuskripter:

Vårnummer: 15. april.

Høstnummer: 1. november

Styret i NBF-TLA: Styret i NBF-TLA:

Malene Østreng Nygård, leder. Arne Jakobsen, nestleder. Marit Klemetsen Arneberg, kasserer. Marthe L'andrem, ansvarlig for Villblomsternesdag og kontaktperson i NBF. Jørn Olav Løkken, PR-ansvarlig. Anders Gjervan, sekretær.

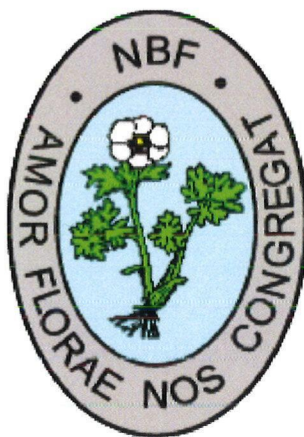
Ekskursjonskomité: Einar Værnes, leder. Anders Lorentzen Kolstad, webansvarlig, og Ingrid Angell Pettersen.

Revisor: Jan Erik Kofoed, Ottar Michelsen

Valgkomité: Solfrid Helene Lien Langmo, Egil Ingvar Aune

e-postadresse? Om du sender en e-post til oss vil du bli påminnet om møter, ekskursjoner og andre foreningsaktiviteter. Husk å gi oss beskjed om du bytter e-postadresse.

Forside: Gullmyrklegg *Pedicularis oederi*. Vinner av årets fotokonkurranse. Foto: Rolv Hjelmsstad

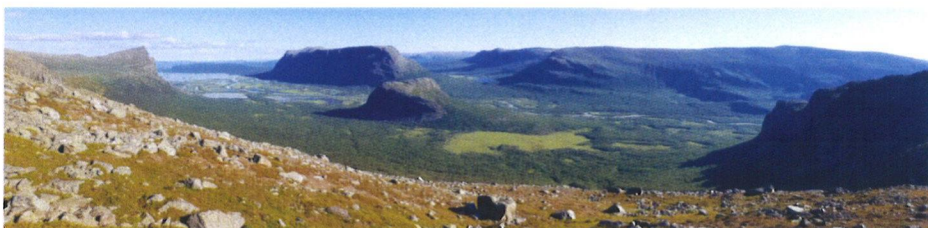

Orebladet?

På årsmøtet i Trondelagsavdelingen 2018 ble det bestemt at Orebladet ikke lengre skulle trykkes, men sendes til medlemmene per e-post som pdf. Dette er andre utgave som gis ut på denne formen, og jeg lurer på om dette ble en ordning som passer medlemmene og Orebladet? Vil vi beholde pdf-en? Skal vi gå tilbake til trykt format, eller publisere saker fortløpende på våre nettsider? Er svaret kanskje ja, takk, begge? Jeg ønsker innspill fra medlemmene på dette. Videre har ikke jeg

mottatt en eneste artikkel i mitt første år som redaktør. Innholdet til forrige utgave ble overlevert før jeg tok over stafettpinnen og i denne utgaven kom hovedartikkelen etter en oppfordring til forfatteren. Hva ønsker medlemmene i foreningen med Orebladet? Dersom Orebladet skal ha en fremtid, må det også komme inn manuskripter og stoff til bladet. Jeg utfordrer spesielt foreningens unge medlemmer til å bidra.

Magni Olsen Kyrkjeeide, redaktør

Figur 1. Rapadalen i nord-Sverige byr på variert villmark. Til venstre ses fjellet Skierfe med Laitauredeltaet nedenfor. Den rare klumpen i midten heter Nammåtj. Foto: Marte Fandrem.

Villmarksbotanikk i Rapadalen

Av Anders L. Kolstad, NTNU Vitenskapsmuseet, Institutt for Naturhistorie

Jeg sitter i skyggen av en furugadd. Kreklingen knaser under meg. Den dorske ørreten ser bare dumt på markklysa som vrir seg i det klare vannet. Det er veldig varmt. Kaffen smaker godt, selv om den er kokt på primus. Å fyre bål er ikke aktuelt. I horisonten over den store innsjøen Rogen ser jeg en svak dis. Jeg får for meg at det

er en askesky. Store branner herjer i øst. Det er på tide å forlate Femunden for å finne nye jaktmarker. Jeg pakker leieren og starter mot bilen. Om to dager er jeg der jeg vil være – i Sarek.

Langt nord

Jeg plukker opp Marte i Östersund og sammen kjører vi nordover. Sarek nasjonalpark i Sverige (figur 1) ligger på samme lengdegrad som Bodø. Sammen med Padjelanta og Store Sjöfallet danner det verdensarvområdet kjent som Lapponia. Her

Figur 2: Disse stråene med sauesvingel kan ikke klage på utsikten i hvert fall. Foto: Anders Lorentzen Kolstad

er store områder med ekstrem villmark, men også et samisk kulturlandskap og en natur i aktivt bruk. Det meste av arealet er høyfjell og karplantefloraen er ganske fattig. Selve perlen i dette landskapet er Rapadalen (figur 2). Er det verdens peneste elv? Foret av en 30-talls isbreer, meandrer elva Råhpaädnö seg nedover den brede dalen og fraktes med seg enorme mengder slam og vann. Det er en aktivt geologisk prosess som endrer landskapet nesten fra dag til dag. Vi hadde sett bilder av dette stedet, men nå skulle vi få oppleve det tett på.

Nede i dalen

Vi har 10 dager på oss. Marsjfarten er lav, både på grunn av tung sekk, men også på grunn av at det er så mye å se på. I tillegg lever alle de fire store rovdyrene i Sarek, og det gir turen en ekstra dimensjon å vite at den neste bamsen kan være rett bak neste haug. Sakte lister vi oss frem.

Den første planten av særlig interesse er den østlige åkerbæra som her vokser villig langs stiene i den flotte granskogen nederst i dalen. Lengre opp i dalen blir det tett og frodig fjellbjørkeskog. Her er det faktisk nærmest ufremkommelig. Det er

Figur 3: Nede i dalbunnen er det skikkelig jungel. Foto: Anders Lorentzen Kolstad

fuktig og klamt, insektene surrer. Vi tvinges til å følge stien, men selv det er vanskelig da den ofte forsvinner der elva har gravd seg ut i svingene. Nede i dalbunnen (figur 3) finner vi arter som hesterumpe, setersoleie, snøull, finnmarsrørkvein, kongsspir, samt meterhøye vier. I den hardpakka sandjorda ved stien vokser finnmarkssiv (figur 4). Også den introduserte tunrappen finnes her, flatt klisteret til stien, fraktet inn med tursko.

Figur 4 (høyre): Den mest effektive måten for å finne nye arter, er å reise. Finnmarkssiv var en ny art for oss. Foto: Anders Lorentzen Kolstad

I dalsiden

Litt lengre opp i skråningene blir det høgstaudeskog (figur 5), og aldri i mitt liv har jeg sett så mye turt. Selv om Rapadalen er kjent for stor elg, og vi har sett mye elgspor, har de ikke klart å spise opp all den maten som stedet byr på. Store enger med turt, hvitbladtistel, myske, vendelrot, ballblom, skogstorkenebb og tyrihjel. Mens vi vasser i denne nydelige blomsterprakten må vi samtidig passe på hvor vi setter føttene, for skjult under bladverket er en lumsk steinur som ikke er tilgivende for distre botanikere med 30 kg på ryggen.

Oppe på fjellet

Rapadalen er variert. Fra jungel nede i dalen, til snaut høyfjell noen timer gange oppover. Og ingen kan komme hit uten å klatre opp i høyden, for utsikten fra fjellet Skierfe og ned på Laitauredeltaet er en opplevelse man aldri glemmer. Terrenget er lett-gått, blant blålyng og rabbesiv. Det er få næringskrevende planter her, men vi registrerer allikevel rundt en 100 arter i turdagboka fra høyfjellet alene. Dette gjelder blant annet fjellbakkestjerne, hestespreng (figur 6), mye fjelltjæreblom, issoleie, fjellpryd, og tvillingsiv.

Figur 5: Dalsidene i Rapadalen er fantastiske. Her vasser man i høgstaudivegetasjon. Foto. Marte Fandrem.

Figur 6: Stor og frodig tue med hestespreng. Foto: Anders Lorentzen Kolstad

Vi har studert vegetasjonskart på forhånd og vet hvor vi kan gå for kanskje å se mer næringskrevende planter, som den sjeldne lapprosa som ingen av oss har sett før. Men, realitetene får oss til å tenke nytt. I Sarek er det ingen særlig tilrettelegging for turisme med stimerking og annet. Dermed gjør kombinasjonen av topografi og vegetasjon det til en veldig strabasioss affære å komme seg til de dalsidene hvor kalken kommer frem i dagen. Det får bli neste gang.

Gode minner

Vel tilbake ved bilen kan vi si oss enige om at 10 dager ikke var for mye. Vi har kun

sett en bitteliten del av dette enorme området (figur 7), men vi har nok sett en god del av de plantene som finnes her. De tunge sekkene er byttet ut med gode minner når vi setter oss i bilen. Turen fortsetter i urskogen og de endeløse myrene i Muddus nasjonalpark, men det er en annen historie. Alle oppfordres herved til å legge ferien til Laponias nordlige villmark, stedet hvor turlivets og botanikkens gleder forenes!

Takk

til Marte Fandrem, for turfølge, korrekturlesing, og bilder.

Figur 7: Marte slapper av og nyter utsikten. Kanskje reflekterer hun over hvor godt det er å vite at dette unike området er vernet i nasjonalparken og i verdensarvprogrammet til FN.

Foto: Anders Lorentzen Kolstad

Ung Botaniker Trøndelag

Malene Østreng Nygård, leder i TLÅ og ung botaniker

Artskunnskap blir viktigere enn noen gang nå som det globale klimaet endres, fremmedarter invaderer nye områder og arter utryddes 100-1000 ganger forttere enn før. Samtidig ser vi at arts kunnskap forsvinner i større og større grad fra undervisningen og den generelle allmennkunnskapen. Botanisk forening er og har vært et pålitelig apparat som folk kan støtte seg på når det kommer til identifisering av planter. Men, det er ikke bare arter som står i fare for utrydning, det gjelder også vår egen forening.

For hvert år stiger gjennomsnittsalderen i foreningen, og uten rekruttering vil den ikke leve videre. Ung Botaniker ble nylig opprettet som en hjertestarter for foreningen, et prosjekt med målet om å åpne plantenes ville verden for den yngre generasjon og styrke arts kunnskap blant folk flest. I flere lokallag har prosjektet blitt en stor suksess, og vi håper at det også blir det for oss i Trøndelag.

Mandag 26. november opprettet vi Ung Botaniker Trøndelag, og per dags dato har vi 22 medlemmer. For å bli medlem trenger du bare melde deg inn i gruppen "Ung Botaniker Trøndelag" på Facebook, som er vår hovedkanal. For medlemskap er det kun krav om interesse eller ønske om in-

teresse for planter, og at du definerer deg selv som relativt ung (under ca. 35). Vi har ikke satt noe spesifikt krav om medlemskap i TLA, ettersom vi først og fremst satser på rekruttering gjennom prosjektet.

Hensikten med opprettelsen av Ung Botaniker Trøndelag er ikke å forsterke skille mellom de yngre og “unge eldre”, men styrke tilhørigheten hos de yngre i et over-tall av “unge eldre”. På denne måten sikrer vi forhåpentligvis flere fremtidige og aktive medlemmer. I praksis vil dette si at noen turer og arrangementet kun vil være for yngre, hvor det blir satt fokus på å lære av hverandre, bli trygg på seg selv og sine botaniske kunnskaper, i tillegg til å skape et ungt botanisk miljø. På den annen side ser vi også viktigheten av erfaringsoverføring mellom unge og “unge eldre” og skal selvfølgelig fortsette med arrangement og turer for blandete aldersgrupper. Til syvende og sist så ønsker vi jo bare å spre plantegled!

Foreløpig program 2019

4. februar – Marte Fandrem (Anders Lyngstad og Dag-Inge Øien): “Nederland - landet som forsvinner under havet”

Historisk har Nederland lang erfaring i å utnytte natur til fordel for utvikling, og har i dag svært lite igjen av sin opprinnelige natur. Mye av Nederland ligger i tillegg i dag under havoverflata, og et pumpesystem er helt kritisk for at det ikke skal bli oversvømmelse og innsiv av saltvann. Et

slikt strengt regulert system gjør det ekstra utfordrende å gjenoppbygge og bevare naturlige økosystemer. Hvordan er tilstanden til naturen i landet mest kjent for ost, tulipaner og tresko?

4. mars – Årsmøte og Anders Often: “Hvilke planter hitch-hiker over landegrensene?”

Anders Often har lang erfaring med botanikk og fremmede arter gjennom sitt virke som forsker ved Norsk institutt for naturforskning (Oslo). Han har et stort engasjement for planter, og er en dyktig botaniker som ofte leder NBF Østlandsavdelingens tirsdagsturer. På disse turene finner de gjerne de underligste arter midt i Oslo by. I kveldens foredrag vil han snakke om hitch-hiker-prosjektet og hvilke underlige artene som dukker opp når man dyrker frem frø som kommer som blindpassasjer med importerte planter.

1. april – Kortforedrag av masterprosjekter

Flere masterstudenter oppsummerer sine botanisk-relevante prosjekter. Her blir det mye ny, spennende forskning! Vi prøver å tilrettelegge for dem med tabell- og grafin-toleranse.

6. mai – Camilla Lorange Lindberg: “Hvordan kan gress overleve frost og vinter?”

Har du noen gang lurt på hvordan gress kan overleve vinteren? Kanskje ikke? Uansett, gress-guruen Camilla Lorange Lindberg, kommer til Trondheim til våren og

skal fortelle oss om alt fra evolusjon og slektskap til frosttoleranse hos gress. Camilla er stipendiat ved NMBU i Ås, hvor hun blant annet driver med undervisning i botanikk.

Mai - Fascination of plants day

5. juni Miljøverndagen

Verdens miljøverndag ble etablert av FN i 1972, og har blitt markert årlig siden den gang. Botanisk forening stiller for anledningen med aktiviteter for de yngste sammen med andre lag og foreninger. Sted, tidspunkt og årets hovedtema blir annonsert på hjemmesiden våres.

16. juni Villblomstenes dag

Blomstervandringar arrangeres over hele landet denne dagen. Alle turene varer et par timer, og går i et moderat tempo. Oversikt over alle turene i Midt-Norge blir annonsert på vår hjemmeside.

1. juli Botanisk vandring på Sølendet

Åpen dag med omvisning i Sølendet naturreservat på Brekken i Røros. På Sølendet er det store og vakre rikmyrer dekket med ulike orkideer som brudespore, lapp- og engmariland. Innad i reservatet drives det aktivt med skjøtsel for å hindre gjengroing av disse artsrike slåttemyrene. Omvisningen blir ledet av botanikere fra NTNU Vitenskapsmuseet i tillegg til representanter fra Røros kommune og Statens naturoppsyn. Blant annet vil skjøtelsesmetodene blir demonstrert. Fremmøte kl 12:00 på parkeringsplassen ved Sølendet naturreservat.

Skiltet avkjørsel ved brua over Glåma, ca. 3 km nord for Brekken sentrum. Fra Trondheim må man beregne minst to og en halv times kjøring. Husk penger til bomveg.

September - Høstdag ved Haukvannet

I forbindelse med markeringen av Friluftslivets uke deltar Botanisk Forening med aktiviteter på Høstdagen ved Haukvatnet sammen med andre lag og foreninger, kl. 12:00-15:00. Arrangementet er rettet mot store og små, og er dessuten spesielt tilrettelagt for funksjonshemmede.

Flere arrangementer og ekskursjoner er under planlegging. Vi oppfordrer dermed alle medlemmer å besøke hjemmesiden vår nbf-tla.org og facebook for å holde seg oppdatert.

Gjerne send styret en mail dersom du har ideer eller ønsker om spesifikke tema eller foredragsbolere til høsten!

Fotokonkurranse 2018

Årest fem beste bilder ble avslørt på årets siste medlemsmøte i foreningen:

1. plass Rolv Hjelmstad med gullmyrklegg
2. plass Per Jostein Hovde med geitrams
3. plass Per Jostein Hovde med livitveis
4. plass Gunn Nyborg med blåveis
5. plass Rolv Hjelmstad med bergfrue

Gratulerer til alle!

1. plass i årets fotokonkurranse: Rolv Hjelmstad med gullmyrklegg - *Pedicularis oederi*
(bilde nr 31)

Til venstre: 2. plass i årets fotokonkurranse: Per Jostein Hovde med hvit geitrams - *Chamaenerion angustifolium* (bilde nr 46)

3. plass i årets fotokonkurranse: Per Jostein Hovde med hvitveis - *Anemone nemorosa* (bilde nr 47)

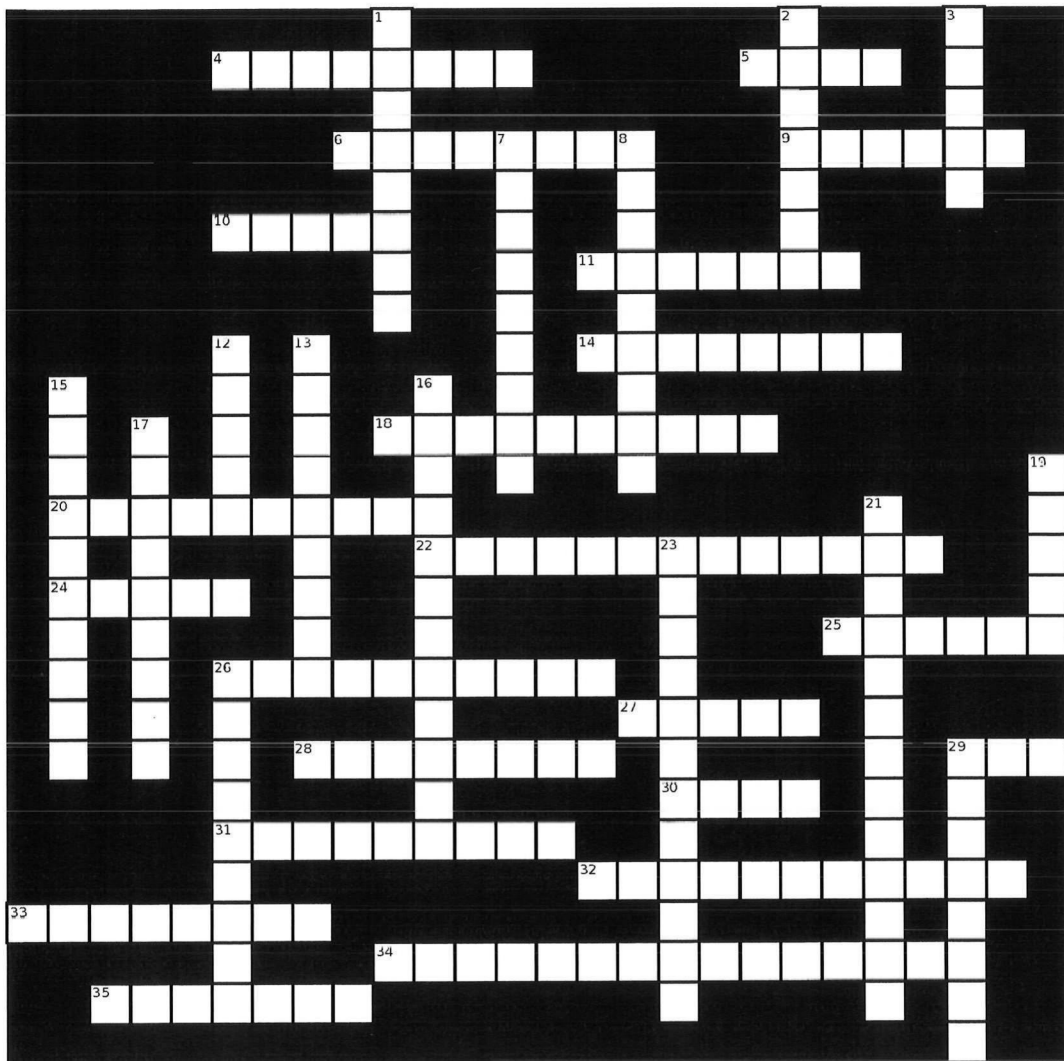

4. plass i årets fotokonkurranse: Gunn Nyborg med blåveis - *Hepatica nobilis* (bilde nr 16)

5. plass i årets fotokonkurranse: Rolv Hjelmstad med bergfrue - *Saxifraga cotyledon* (bilde nr 27)

Botanisk kryssord

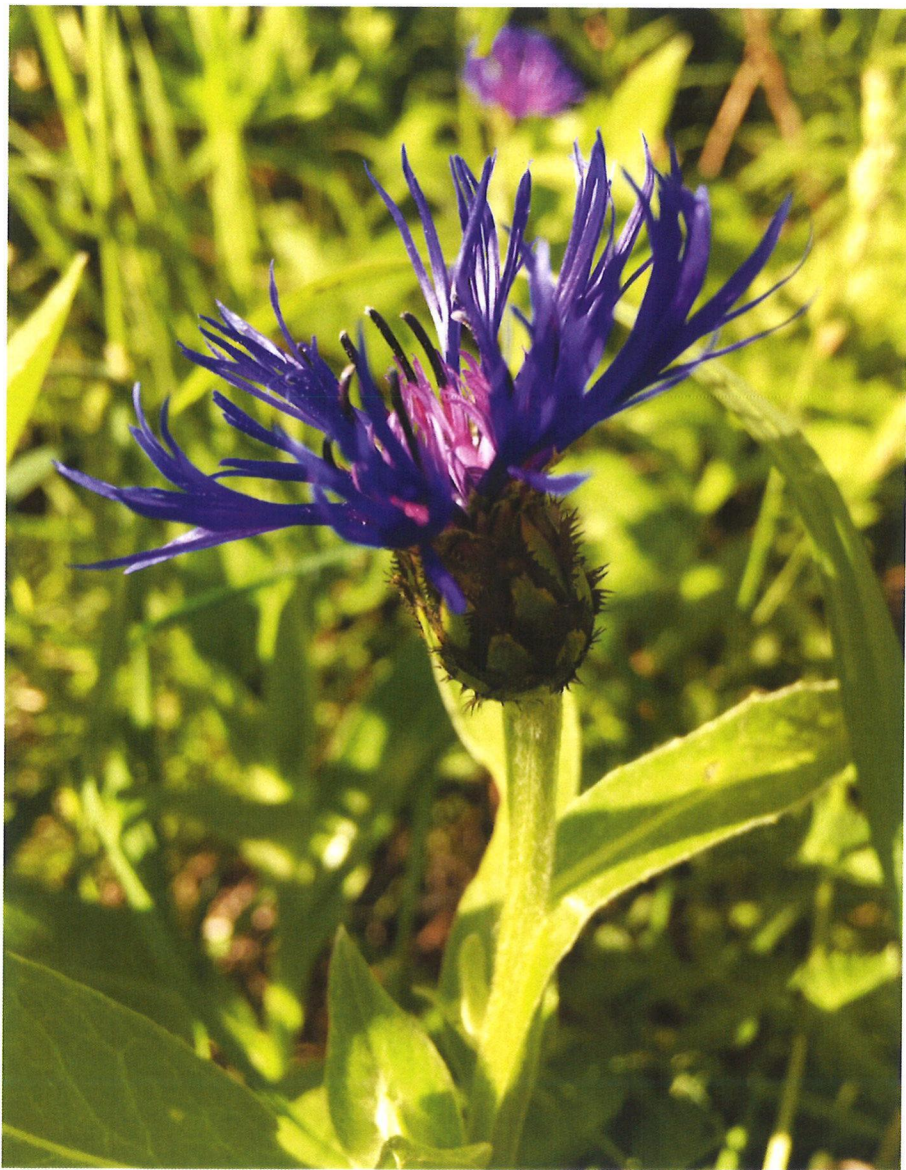

Vannrett

4 Sammensatt blad	5 Blomsterstand	6 <i>Chamaenerion angustifolium</i>	9 Nitrogenfikserende
10 En med bærkongler	11 <i>Eriophorum latifolium</i>	14 Norges nasjonalblomst	18 Latinsk: med breie blad
20 Et bartre	22 Kommuneblomst Malvik	24 Nektarholder	25 Norges minste tre
26 En søte	27 Vikinggrønnsak	28 En med heksemel	29 Et løvtre
30 Gir alveld hos sau	31 En snelle	32 Latinsk: med lange blad	33 En liten orkidé
34 Den på bilde	35 Kommuneblomst Verdal		

Loddrett

1 Medisinplante	2 <i>Eriophorum angustifolium</i>	3 Leder TLA 2008	7 Verdens største blomst
8 En som brenner	12 Fylkesblomst Oppland	13 TLAs tidsskrift	15 En starr (2 arr)
16 Svartelista	17 Frukt	19 Likørplante	21 Latinsk: med smale blad
23 <i>Veronica longifolia</i>	26 <i>Menyanthes trifoliata</i>	29 Latinsk: smal	

34 vannrett: plante observert i grøftekant på Heimdal, juni 2018. Foto: Malene Østreng Nygård

Innhold

Orebladet?	3
Villmarksbotanikk i Rapadalen	3
Ung Botaniker Trøndelag	8
Foreløpig program 2019	9
Fotokonkurranse 2018	10
Kryssord	16